

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ І ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Культурологія»

загальний обов'язковий освітній компонент
за освітньо-професійною програмою «Цивільний захист»
підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти (заочна форма)
у галузі знань 26 «Цивільна безпека»
за спеціальністю 263 «Цивільна безпека»

Рекомендовано кафедрою соціальних і
гуманітарних дисциплін на
2025–2026 навчальний рік.
Протокол від «28» серпня 2023 року № 2

Силабус розроблений відповідно до робочої програми навчальної дисципліни
«Культурологія»

2023 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

Курс є введенням у проблематику культурології, що досліджує головні закономірності соціокультурного процесу. Оскільки сфера культури охоплює практично всі області людської діяльності, дисципліна «Культурологія» потребує застосування філософських, історичних, етичних, естетичних, політичних, економічних, природничих знань, які складають світоглядну цілісність.

Основний результат, якого мають досягти здобувачі вищої освіти у ході вивчення навчальної дисципліни, є створення теоретичного підґрунтя для світоглядної орієнтації здобувачів та сприяння всебічному моральному та естетичному розвитку молоді. З метою активізації самостійної роботи передбачено проведення семінарських занять, а також завдання для самостійної роботи. Для підсумкового контролю передбачено проведення заліку.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Каріков Сергій Анатолійович, доцент кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін соціально-психологічного факультету, доктор історичних наук, професор.
Контактна інформація	м. Харків, вул. Чернишевська, 94, кабінет № 416. Робочий номер телефону – 707-34-78.
E-mail	sigd@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси*	Реформація і лютеранська конфесіоналізація в Німеччині раннього нового часу; Культура епохи Відродження.
Професійні здібності*	професійні знання і досвід теоретичної діяльності у сфері гуманітарних наук; значний досвід проведення навчальних занять у вищій школі.
Наукова діяльність за освітнім компонентом	1. Каріков С.А. До проблеми викладання культурології у сучасній вищій школі. <i>Актуальні проблеми сучасної філології та методики викладання мов у вишах. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції.</i> Харків, 2019. С. 167–168. 2. Karikov S. To the problem of teaching social and humanitarian disciplines at the National University of Civil Defence of Ukraine: traditions and innovations. <i>Digital transformation of society: theoretical and applied approaches.</i> Katowice: WST, 2021. S. 95–99.

Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни «Культурологія» проводяться згідно з затвердженим розкладом. Електронний варіант розкладу розміщено на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щопонеділка з 16.00 до 17.00 в кабінеті № 416. В разі додаткової потреби здобувача вищої освіти в консультації її час погоджується з викладачем.

Мета вивчення дисципліни: формування у здобувачів вищої освіти світоглядної культури, знань щодо сутності культурології, її структури, розкриття основного змісту культуротворчої діяльності, оволодіння системою культурологічних категорій, розуміння закономірностей історико-культурного розвитку людства, визначення головних етапів соціокультурної еволюції.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти
	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	обов'язкова
Рік підготовки	3-й
Семестр	6
Обсяг дисципліни	
- в кредитах ЄКТС	3
- кількість модулів	2
- загальна кількість годин	90
Розподіл часу за навчальним планом:	
- лекції (годин)	8
- практичні заняття (годин)	-
- семінарські заняття (годин)	2
- лабораторні заняття (годин)	-
- курсова робота (годин)	-
- інші види занять (годин)	-
- самостійна робота (годин)	80
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	реферати (за рахунок сам. роботи)
- підсумковий контроль	диф.залик

3. Передумови для вивчення дисципліни.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни "Культурологія" визначаються попереднім оволодінням здобувачами вищої освіти основ соціальних і гуманітарних знань, що забезпечують розуміння фундаментальних проблем теорії та історії культури. Відповідно, ці передумови забезпечують: філософія; історія та культура України.

4. Результати навчання та компетентності з дисципліни

Вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	ПРН
Аналізувати питання історії, факти, проблеми та тенденції розвитку культури України в їх діалектичному взаємозв'язку.	ПРН01
Володіти культурою мислення, технологією освоєння соціального досвіду на рівні, необхідному для професійної діяльності.	ПРН02
Розробляти тексти та документи з питань професійної діяльності, спілкуватися українською професійною мовою; читати й розуміти фахову іншомовну літературу, використовуючи її у соціальній і професійній сферах; демонструвати культуру мислення та виявляти навички щодо організації культурного діалогу на рівні, необхідному для професійної діяльності.	ПРН05
Дисциплінарні результати навчання	<i>аббревіатура</i>
Знати головні концепції культури, історико-культурні типи	ДРН1
Аналізувати і узагальнювати найбільш значущі явища світового соціокультурного життя	ДРН2
Визначати зміст історичних етапів розвитку культури, основних творів світової та вітчизняної культури	ДРН3
Характеризувати творчість діячів мистецтва, науки, релігії, активність яких визначала характер та особливості різних культурних епох	ДРН4

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	ЗК, ПК
Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	К02

Очікувані компетентності з дисципліни	абрєвіатура
Прагнення створювати і зберігати культурні цінності і здобутки суспільства	ОКД1
Здатність визначати концепції культури і поняття культурології	ОКД2
Здатність характеризувати класичні твори світової культури	ОКД3
Здатність розуміти закономірності і тенденції буття світової культури, специфіку різних історико-культурних епох	ОКД4

5. Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. ГУМАНІСТИЧНА ЗМІСТОВНІСТЬ КУЛЬТУРИ І ЇЇ ІСТОРИЧНЕ СТАНОВЛЕННЯ.

Тема 1.1. Предмет культурології. Основні підходи до інтерпретації культури. Форми і типи культур.

Тема 1.2. Первісна культура. Культура Стародавнього Сходу. Антична культура.

МОДУЛЬ 2. ОСНОВНІ ЕТАПИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРНОЇ ТРАДИЦІЇ

Тема 2.1. Культура Середніх віків. Культура епохи Відродження та Реформації.

Тема 2.2. Європейська культура Нового часу. Модерн і постмодерн у сучасній культурі.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Очна (денна) форма навчання					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	модульна контрольна робота	
3-й семестр						
Модуль 1.						
Тема 1.1. Предмет культурології. Основні підходи до інтерпретації культури. Форми і типи культур.	20	2		-	18	-
Тема 1.2. Первісна	25	2		-	23	Під час самостійної

культура. Культура Стародавнього Сходу. Антична культура						роботи
Разом за модулем 1	45	4		-	41	
Модуль 2						
Тема 2.1. Культура Середніх віків. Культура епохи Відродження та Реформації.	20	2		-	18	-
Тема 2.2. Європейська культура Нового часу. Модерн і постмодерн у сучасній культурі.	25	2	2	-	21	Під час самостійної роботи
Разом за модулем 2	45	4	2	-	39	
РАЗОМ	90	8	2	-	80	

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Модерн і постмодерн у сучасній культурі.	2
	Разом	2

Теми практичних занять (не передбачено навчальним планом).

Теми лабораторних занять (не передбачено навчальним планом).

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань:

Індивідуальне завдання є формою роботи здобувачів вищої освіти, яка сприяє формуванню пізнавальної активності та загально-навчальних умінь, а від здобувачів вимагає ініціативності та задатків генератора ідей. Теми завдань вільно обираються здобувачем освіти з рекомендованих тем з наведеного нижче переліку або індивідуальну тему, погоджену з викладачем та самостійно

виконати поглиблене дослідження. Результати дослідження оформити звітом у формі реферату або есе, бажано з наданням презентації.

Теми індивідуальних завдань для здобувачів вищої освіти:

1. Матеріальна та духовна культура
2. Інформаційно-семіотичне розуміння культури
3. Мультикультуралізм та діалог культур
4. Феномен мистецтва
5. Міфологія і її роль у культурі первісного суспільства.
6. Виникнення держави у народів Сходу і її вплив на культуру
7. Культурні ідеали античної епохи
8. Головні компоненти середньовічної культури
9. Великі Географічні відкриття, їх соціокультурне значення
10. Вплив Реформації на розвиток цивілізації Нового часу
11. Особливості розвитку європейської культури XVII – XIX ст.
12. Масова культура в сучасному світі

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: залік, реферати, презентації результатів виконаних завдань.

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів за освітніми компонентами, здійснюється за 100-бальною шкалою.

Критерії оцінювання

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, контрольної роботи тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі диф.заліку.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Види навчальних занять		Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Сумарна максимальна кількість балів за видами навчальних занять
I. Поточний контроль				
Модуль 1	лекційні заняття	2	-	-
	модульний контроль	1	25	25

Разом за модуль 1				25
Модуль 2	лекційні заняття	2	-	-
	семінарські заняття	1	10	10
	модульна контроль	1	25	25
Разом за модуль 2				35
Індивідуальна самостійна робота				до 10
Разом за поточний контроль				70
II. Підсумковий контроль (диференційний залік)				30
Разом за всі види навчальних занять та контрольні заходи				100

Поточний контроль

Поточний контроль проводиться на семінарському занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу).

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів):

6-10 балів – здобувач вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

1-5 балів – здобувач частково володіє матеріалом та може окреслити лише деякі проблемні питання з теми;

0 балів – здобувач не знає відповіді на поставлені питання або поверхнево розкрив лише окремі положення та при цьому допустив суттєві помилки.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка викладання, культура мови, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Модульна контрольна робота є складовою поточного контролю і виконується під час самостійної роботи здобувача.

Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з двох теоретичних питань (за кожним модулем), на які здобувачі мають дати розгорнуті самостійні відповіді.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні контрольних робіт (1 питання роботи оцінюється в діапазоні від 0 до 25 балів):

21-25 балів – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст теоретичного питання;

16-20 балів – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрито зміст теоретичного питання. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

11-15 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому суттєві помилки;

6-10 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Недостатньо розкрито зміст теоретичних питань;

1-5 бали – слабо володіє навчальним матеріалом, відповіді розмиті, допущено логічні помилки;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом і не в змозі його викласти, не виявляє розуміння теоретичних питань.

Індивідуальна самостійна робота є однією з форм роботи здобувача, яка передбачає створення умов для повної реалізації його творчих можливостей, застосування набутих знань на практиці.

Здобувачу вищої освіти необхідно обрати одну з рекомендованих тем та самостійно підготувати теоретичне повідомлення. Результати своєї роботи доповісти у формі есе, реферату або презентації.

Критерії оцінювання індивідуальної самостійної роботи здобувачів (оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів):

10 балів – самостійна робота здобувачем виконана в повному обсязі;

9 балів – робота виконана в повному обсязі, але допущені незначні помилки;

8 балів – робота виконана майже на 90% від загального обсягу;

7 балів – обсяг виконаних завдань становить від 80% до 89% від загального обсягу;

6 балів – здобувач виконав лише від 70% до 79% від загального обсягу;

5 балів – обсяг виконаної роботи становить від 50% до 69% від загального обсягу;

4 бали – виконана частина роботи складає від 40% до 49% від загального обсягу;

3 бали – складає від 20% до 39% від загального обсягу;

2 бали – обсяг виконаних завдань складає від 10% до 19% від загального обсягу;

1 бал – в цілому обсяг виконаних завдань складає менше 10% від загального обсягу;

0 балів – завдання, передбачене на індивідуальну самостійну роботу здобувачем не виконане.

Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність під час відповіді, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати міжпредметні та внутрішньо-предметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, відсоток унікальності та запозичення текстового документу (плагіат), уміння публічно чи письмово представити матеріал.

Підсумковий контроль.

Критерії оцінювання знань здобувачів

на диференційованому заліку:

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання у формі заліку. Проведення заліку передбачає можливість атестації здобувачів відповідно до результатів занять у семестрі за умови виконання усіх видів роботи, перевіреної протягом поточного контролю. В інших випадках залік проводиться на основі перевірки знань здобувача за теоретичними питаннями курсу.

Перелік теоретичних питань для підготовки до диференційованого заліку:

Модуль 1. ГУМАНІСТИЧНА ЗМІСТОВНІСТЬ КУЛЬТУРИ І ЇЇ ІСТОРИЧНЕ СТАНОВЛЕННЯ.

1. Поняття і сутність культури.
2. Культурологія як наука. Її предмет і завдання.
3. Культура як людська реальність.
4. Основні підходи до вивчення культури.
5. Теорії походження культури.
6. Функції культури.
7. Форми культури.
8. Феномен мистецтва.
9. Порівняльна характеристика культури та цивілізації.
10. Поняття діалогу культур, його роль у сучасному світі.
11. Типи культур.
12. Культура як світ символів.
13. Культурний стиль.
14. Національне та інтернаціональне в культурній свідомості.
15. Періодизація розвитку світової культури.
16. Передумови виникнення первісної культури та її головні риси.
17. Міф у первісному суспільстві та його значення.
18. Характерні риси культури Стародавнього Сходу.
19. Релігія у країнах Стародавнього Сходу: основні напрями та їх зміст.
20. Мистецтво Стародавнього Сходу.
21. Основні риси античності як культурного стилю.
22. Соціально-державний устрій Греції як фактор культурної еволюції.
23. Характеристика мистецтва Стародавньої Греції.
24. Розвиток філософії Стародавньої Греції.
25. Особливості суспільно-політичного життя Стародавнього Риму.
26. Основні види і жанри мистецтва Стародавнього Риму.
27. Порівняльна характеристика культур Стародавньої Греції та Риму.

МОДУЛЬ 2. ГОЛОВНІ ЕТАПИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРНОЇ ТРАДИЦІЇ

1. Загальні характеристики середньовічної культури Західної Європи.
2. Християнство та його вплив на середньовічне суспільство.

3. Храм як культурна універсалія.
4. Романський та готичний стилі в мистецтві Середніх віків.
5. Специфіка культури Візантії.
6. Архітектура та живопис як провідні види мистецтва Візантії.
7. Гуманізм як філософське вчення та суспільний рух.
8. Художня культура Відродження.
9. Особливості італійського Відродження.
10. Північне Відродження, його специфіка.
11. Реформація в Європі та її культурно-історичне значення.
12. Західноєвропейська культура Нового часу: етапи становлення.
13. Бароко як культурний стиль.
14. Мистецтво бароко.
15. Філософія Просвітництва і її вплив на культуру.
16. Мистецтво епохи класицизму.
17. Романтизм як культурний стиль.
18. Реалізм у культурі ХІХ ст.
19. Модерн як поворот до новітньої культури.
20. Головні напрями мистецтва модернізму.
21. Економічні і політичні потрясіння ХХ ст. у досвіді культури.
22. Процес глобалізації культури на рубежі ХХ – ХХІ ст.
23. Поняття постмодерну в культурі.

Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до семінарських занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

2. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися, до заняття не допускаються).

3. З навчальною метою під час заняття мобільними пристроями дозволяється користуватися тільки з дозволу викладача.

4. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.

5. Здобувачі повинні діяти відповідно до політики НУЦЗ України щодо академічної доброчесності.

6. Викладач буде вдячний, якщо здобувач надасть відгук щодо якості навчання та висловіть свої пропозиції з покращення змісту курсу та форм роботи.

Рекомендовані джерела інформації

Література

1. ОПП "Цивільний захист" за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти, спеціальність 263 – Цивільна безпека, галузь знань 26 – Цивільна безпека / О.В. Савченко та ін. Харків: НУЦЗ України, 2023. 34 с. [Режим доступу: https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/osvitnya_diyalnisti/osvitni_programi/2023/26_

CZ_bak23.pdf].

2. Каріков С.А., Тогобицька В.Д. Культурологія. Курс лекцій. Харків, 2019
3. Каріков С.А. Лютеранська конфесіоналізація в Саксонії в 1525-1580 рр. Харків, 2018.
4. Karikov S. To the problem of teaching social and humanitarian disciplines at the National University of Civil Defence of Ukraine: traditions and innovations // Digital transformation of society: theoretical and applied approaches. Katowice, 2021. S. 186–190.
5. Каріков С.А. Віттенберг як інтелектуальний центр лютеранської конфесіоналізації за доби раннього Нового часу // Старожитності Лукомор'я. 2021. № 2 (5). С. 24–33.
6. Каріков С.А. До проблеми викладання культурології у сучасній вищій школі // Актуальні проблеми сучасної філології та методики викладання мов у вишах. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції. Харків, 2019. С. 167–168.
7. Культурологія. Методичні рекомендації / О.В. Рябініна, М.В. Болотських, С.А. Каріков. Харків, 2008.
8. Історія світової культури / за ред. Л.Т. Левчук, В.І. Панченко та ін. Київ, 2000.
9. Кормич Л.І., Багацький В.В. Культурологія. Харків, 2003.
10. Подольська Є.А. та ін. Кредитно-модульний курс культурології. Київ, 2006.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.social.org.ua/>
2. <http://www.filosof.com.ua>

Розробник:

доцент кафедри
соціальних і гуманітарних дисциплін

Сергій КАРІКОВ